

Szindbád az Ezeregyéjszakától 2036-ig

Szappanos Gábor *Boldog Szindbád pokoljárásai* című kötetéről

Szappanos Gábor *Boldog Szindbád pokoljárásai* című regénye a Tarandus Kiadó gondozásában jelent meg 2012 tavaszán. Klasszikus „utazóregény“ a mű, melyben a tizenhárom fejezet laza szállal kapcsolódik egymáshoz, a főszereplő (Szindbád) személye fűzi egybe a tér-idő koordinátáit teljesen felrúgó kalandozásokat.

A jól kidolgozott kalandregényekre jellemző könnyedség, flexibilitás, fordulatossá cselekmény mind sajátja Szappanos művének. Szindbád, Krúdy Gyula és – immár joggal mondhatjuk – Szappanos Gábor emblematis regényalakja egyszerre modern és anakronisztikus fiktív szereplő. Egyrészt őrzí a klasszikus, „krúdys“ életérzést a budai macskaköves utcák, szalagos cipellőjű dámák és tabáni kiskocsmák föl villantásával, másrészt korunknak már a posztmodernen is túlmutató groteszk, kortársakat izgató kérdéseire is bátran hozzányúl. Világok ütközőpontja a könyv.

Egyrészt a már említett időbeli kalandozások miatt, ahol régmúlt, jelen és jövő kavarg színes kavalkádban, mint például a *Dicstelen feltámadás* és *Az árvízi hajós* című fejezetekben, másrészt a helyszíneket tekintve is, amire a legillusztrisabb példa az utolsó, *Az alvilágban, 2036-ban* című fejezet. Átfogó utazás ez a tér-idő határain kívül is, az élet és a halál kérdéskörét járja körül a regény, s bár kerüli a kinyilatkoztatásszerű, didaktikus formulákat, számtalanszor megidézt, fontos kérdéseket vet fel *A holdolajos képű temetői hajós* és a *Boncaszalon* című részekben. A veretes témákat – idő, halál, örökélet, feltámadás – ironikus, fanyar humorral oldja az író.

A holdolajos képű temetői hajósban olvashatjuk:

„Szindbádnak egy-egy életet, derekas, mulató feltámadás után nehéz volt visszarázódnia az öröklétbe, sokáig hánykolódott a koporsóban,

amíg újra eljött érte az álom, majd a halál – vagy valami ahhoz hasonló. Először álmokképek vonultak el tudata vásznán, zajos, illatos képek, majd – ki tudja, mennyi idő múlva – mintha filmszakadás történt volna: semmit nem hallott, semmit nem látott, fekete, süket csend telepedett rá...”

Az utazóregény állandóan visszatérő témája, a szent és a profán kapcsolata a *Parafenomén* című epizódban csúcsonodik ki leginkább. Vannak szent idők, szent terek, melyek a híres-hírhedt utazót is magukkal sodorják, s bár a profán világ díszletei és alakjai között él, rámutat az ember, a mindenkori ember útkereső kérdéseire: van-e Isten, és ha van, hol van? Milyen Ő és milyen az én Hozzá való viszonyom?

„Jézus talán már Szindbádöt is megpróbálta hívogatni az utóbbi években, amikor a hajóst el-elfogta a gyöngöseség, de ebben nem volt egészen biztos, mert nem hallotta egyértelműen az Úr szavát. Egy kicsit mindig irigyelte azokat, akiknek feltétlen, hegyeket-tengereket-szántóföldeket mozgató hitük van, vagy akár csak akkora, mint a mustármag.”

Tény, hogy a legkülönfélébb poklok és mennyek ütköznek össze, vagy siklanak el szépen egymás mellett a hajós utazásai során. A szereplők forgatagát nézve *Hamvas Béla Karneválja* juthat eszünkbe, ahol a groteszk, lárvaszerű maszkokat hordó személyek éppen e pózok, maskarák miatt válnak személytelenné, és egyetlen esélyük az újra „énné”, egyedi személlyé válásra a kizökkenés, a szerepkönyv félre tétele. Am ez, akárcsak a *Karneválban*, vagy nagyon rövid időre sikerül, mivel a mezítelenségtől való rémület ismét a „maszk” mögé zavarja vissza az embert, vagy meg sem történik teljesen:

„Szindbád csak most nézett föl a nő gidres-gödrös arcába, és csodálkozást, megvetést és csipetnyi gúnyt látott rajta. Aztán följebb vándorolt a tekintete: a fodrásznő hajzata olyan volt, mintha egy iménti kiadós civakodás során módszeresen megtépték volna, s elfelejtette volna rendbe hozni. Ráadásul a szénfekete hajban itt-ott sötétvörös meg narancssárga tincsek éktelenkedtek. – Hát, akkor csókolom a kacsóját, kisasszony... – mondta elhaló hangon, föltápaszkodott, sétabotjával megbillentette puha moha zöld kalapját (...) – mintha mi sem történt volna – erőltetett nyugalommal kilépett a helyiségből”.

A mű nyelvezetének egyik érdekessége, hogy különböző nyelvi rétegek illeszkednek egymáshoz. Gondosan megmunkált, helyenként lírai asszociációkat is tartalmazó, változatos szöveggel van dolgunk. Helyenként azonban előfordulnak kisebb stilisztikai következetlenségek – szóismétlések, kissé erőltetett szófordulatok –,

de nem több és nem szembetűnőbb, mint általában a szépirodalmi igényességgel megírt kortárs művekben. Az archaikus, Krúdy korát idéző szófordulatok és a XXI. századi szleng hitelesen léteznek egymás mellett, a szereplők beszédstílusa igazodik az adott milióhöz és történelmi korszakhoz. Hitelességük pedig éppen Szindbád téren és időn átívelő ingázásából adódik.

Logikusan illeszkednek egymáshoz a szituációk és a nyelvi kifejezőeszközök. A *Boldog Szindbád pokoljárásai* nem nélkülözi a mágikus realizmus elemeit sem, és egy olyan végtelenített utazásra invitálja az olvasót, ahol jól megférnek egymás mellett a holt lelkek, neves történelmi alakok, gyermeket szülő férfiak, beszélő állatok, bibliai szereplők és a legkülönbélebb – hol angyali, hol démoni – nők, akik az immár boldoggá avanszált Szindbád kalandzásainak elmaradhatatlan útítársai. A kötet tehát mindenképpen ajánlható azoknak, akik olyan 21. századi kalandregényre vágnak, amely magába sűríti az *Ezeregyéjszaka meséitől* kezdve Krúdy prózavilágán át a 21. századi *Karnevált*. Emellett a kemény borítójú, impozáns kivitelezésű kötetben kiemelkedő színvonalú illusztrációk (Papp Norbert munkái) kísérik a főhőssel együtt utazót, aki Tandori Dezső fűlszövege szerint egy „mély és szórakoztató könyv” boldog olvasója lehet.

Csepcsányi Éva

Szappanos Gábor: *Boldog Szindbád pokoljárásai*. Tarandus Kiadó, 2012.